

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Turchányi István*
Cím: *Irodalom a fekete mellett*

Forrás: *A Nép*

Bp.
(HéV)

1921. VIII/12
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old)

Osztályozás

Tárgy

640.24

Hely

Idő

"1921"

Személy

Irodalom a fekete mellett

Irodalmi fiatalok — Orviamadás a kávéházban — A halhatatlannak

— A NÉP tudósítójától —

Valahol a Belváros közepén húzódik meg az irodalmi kávéház. A jó Isten tudja csak, hogy miért, de egyszer valaki megírta róla, hogy idejár néhány valódi író, akinek pár könyve, vagyona, tekintélye és neve van s nosza, ahány hosszuhaju fiatalember van ebben a városban, másnap már mind ott ült a kávéházban, mely semmivel sem volt különb a többi száz pesti kávéháznál, legfeljebb csak kibíratatlanabb a benne gomolygó, ázalékokként nyüzsgő irodalmi alakok miatt. Az a néhány író, akinek hibáján kívül irodalmivá cikkelyezték a kávéházat, természetesen sietve és iszonyodva maradt ki a helyiségből, amelyben most már tobzódva kavarog, vitatkozik, feketézik, tervezget és él a hosszufürtű sereg, amelynek egyelőre jóval több a reménye, mint a pénze...

A pesti Café des Westens

A pesti irodalom csaknem egészben a kávéházakban született, meg is érzik rajta, hogy fekete mellett csinálták, valahogyan kesernyős cikória, pótkávé ize van.

A belvárosi irodalmi kávéház nem hasonlít sem a párisi Rue de la Paix fényes kávéházaiba, amelyeknek terraszán az előkelő művészvilág legjelesebbjeit bámulhatni meg, sem azokra az apró, kedves helyekre, amelyeket a Murger felejtethetetlen alakjai töltenek meg ragyogó színekkel és fektelen jókedvvel, sokkal közelebb áll hozzá a csak nemrégiben dicséletes véget ért berlini Café des Westens, ahol a ultramodern művészet művészetén kívül álló alakjai adtak találatként egymásnak mindennap.

A pesti irodalmi kávéház ugynevezett irodalmi közönsége távolról sem veszélyes annyira, mint a Westens handabandázó

művészi nihilizmusra esküdő társasága. Nagyobbrészt ugyan itt is az-expresszionizmus a legkonzervatívabb művészet s legtöbbször a futurizmuson, kubizmuson és dadaizmuson is túl vannak már s habér jóval gyakrabban harsán fel a Picasso, Chogall, Kandinsky és Kokoschka neve, mint a four, fizetek! kiáltás, mégis, ez a sok borzas fiatalember ártatlan, kedves és derűs jelenség itt a lassan libegő kék cigarettafüstben. Hallatlan önérték és egéket verő terveik, világot hódító reményeik vannak, de a legrokonszenvesebb vonás az bennük, hogy mihelyt véletlenül husz korona van a zsebükben, valamennyien halhatatlannak érzik magukat. Hajh, változott idők, más emberek, akiknek nem a homlokuk körül ragyog a halhatatlanság, hanem a zsebükben — gyürődik...

Különösen a délutáni órákban telik meg a pesti kávéházi Pernasszus s ilyenkor minden sarokban, minden esztalnál verseket olvasnak fel egymásnak fardhatatlanul, kétségbeesítő kitarással. A nemes költői versengés páratlan ravaszkodások és ártatlan alattomoskodások közepette indul meg. Az előjátéka rendszerint az, hogy amikor az első irodalmi fiatalember hanyag mozdulattal telepedik valamelyik esztal mellé, az elősiető pin-cérnek előkelő unalommal veti oda, hogy majd később! — mintha végtelenül kevés fontosságu lenne számára az a körülmény hogy most vagy később issza-e meg a feketéjét, vagy pedig egyáltalában issz-e valamit?

A bámuletos spleen kidomborítása azonban nagyon óvatos és okos cselekedet is egyuttal, mert az irodalmi fiatalember

igéni, akar feketét inni, minthogy azonban ő is azt tartja, hogy ököz iszik egyedül, tehát vár valakit. Valakit, bárkit, akit ismer s aki jönni fog, jönnie kell, hogy ki-fizethesse azt a majdkésőbb-feketét.

És jön a várva-várt, a másik irodalmi fiatalember, melléje telepedik és feketét rendel. A majdkésőbbnek felcsillan a szeme, de közeli diadala möhő gyönyörét elrejtí s látszólag érdeklődéssel nézegeti az ablakon keresztül a nőket. Egyszer csak megszólal a feketéző:

— Te, hallgasd meg ezt. Mit szólsz hozzá?

És írást huz elő és felolvassa legújabb verseit. Hát ez? Hát ez? — mondja egymásután és olvas, olvas, mindjobban belemelegedve, mindnagyobb átérzéssel.

A majdkésőbb türi egy darabig, a közeli megváltás reményében megadással viseli a mártíromságot, sőt helyesel, csodálkozik, sőt elragadtatást szinlel, egyszerre azonban mintha csak apropos mondaná, megkérdi:

— Te, rendelhetek egy feketét?

Amaz bólint, igen, hiszen minden áldozatra képes lenne most, csakhogy meghallgassák a verseit. Egy perc s a fekete az asztalon van s aki issza, most már unalommal hallgatja a végefogyhatatlan versek áradatját. Végre is elfogy a legújabb termék.

— No, hogy tetszik? — kérdi.

A másik a zsebébe nyul, papírszeleteket huz elő.

— Igen. — Mondja közönyösen, mintha arra válaszolna, hogy meleg van. — Hát ehhez mit szólsz?

És visszaélve barátja jóságával, orvult megtámadja, mert most már ő kezd olvasni a verseit...

Igy kezdődik itt az irodalmi élet. A pictorasztaloknál még nagyobb a zsibongás. Az egyiknél egy futurista lap szerkesztője magyaráz hangosan.

— Kérlek szépen, a kubizmus az abstractio végső formája... — mondja s a többi helyesel. Nagyon tetszik nekik az

Budapesti város háziyomdájára 1919. abstractio. Egy hosszuhaju festő, aki hallatlan tehetséggel rajzolgatja a nyomorék, béna embereket és a megrokkant aggokat s olyan, mint egy rossz esendélet, ugorkával és dunsztos üveggel, egyre ezt hajtogatja:

— Hagyd csak, barátom, majd megmutatom én, hogy ki vagyok...!

Szava nem üres kérdés, máris megmutatja, hogy kicsoda: bizalmasan sug valamit a futurista szerkesztő fülebe s mikor az bólint, a pictor feketét rendel... Vannak itt festőnők is és csodálatos, míg a férfiaknak hosszú hajuk van, a nőké rövidrenyírt. Lehet azonban, hogy ez is csak az abstractio végső formája...

Egyik asztalnál újságírók, a másiknál muzikusok és kritikások vitatkoznak. Ők nem elegyednek más társaságba.

Az irodalmi kávéház kellős közepén mindennap ott ül egymagában egy fiatal Oly rózsás az arca, mint a sixtusi Madonna üde angyalkáié. Látszik rajta, hogy egészen jövevelelési fiatalember, alig érte el a kamaszkort, a lelkében még Kisfaludy, Petőfi, Vörösmarty és Arany sorai muzsikálnak s máris itt ül mindennap az irodalmi kávéházban és komolykodón összerángolt homlokkal mered az előtte lévő papírlapra. Alattomban megfigyeli, elegendő nézik-e már s akkor lehajtja fejét és írni kezd.

Milyen kár ezért a kedves fiúért! Egész viselkedésén, megjelenésén látszik, hogy jó nevelést kapott s szülei bizonyára azt akarják, hogy derék ember váljék belőle s ő mégis író akar lenni, verseket ír és regényeket... Istenem, milyen kár, hogy ilyen korán rossz utra tért...

Turchányi István.